

spår av två stavar. 48—49 **bi** och 50—51 **an** äro säkra; icke **ar**. De tre sista runorna 52—54 **hos** äro säkra.

Bureus (F a 10:2): **piupburhu+lit+risa+stin+iftia+nibiar+...i+uibiast+risti+runim**. Det sista ordet är i F a 6 och F a 5 **runia**. Bureus har flera uppenbara felläsningar (märk särskilt slutet). Den del av inskriften, som endast är känd genom hans läsning (r. 30—42), är därför synnerligen osäker. — Peringskiöld: Intet sk efter 8 **h**. 10 **l** är riktigt på teckningen; på träsnittet har det felaktigt blivit **t**. 24 **a**, 25 **i**. 45 **h**, 46—54 - - **bi an hos**. — Dybeck: Intet sk efter 8 **h**, men väl efter 9 **u**. Sk också efter 12 **t** och 24 **a**. 25 **e**, 44—54 - - **ebi: ar has**. »Bautils slutrunor tyckas vara sannolikare, men äro oriktiga.» — Brate: Sk efter 8 **h**. 24 **o** (nedre bst »kan icke med säkerhet fastställas, men kan ha funnits»). 25 **e**. 44—54 - - **h - - bi: ar** (»alldeles tydligt») + **hos**.

ar är enligt Brate »uppenbarligen en obekant motsvarighet till 'själ'» (jfr Sö 192).

Kvinnonamnet *Piudborg* är ej annars känt från runinskrifterna, icke heller från medeltida urkunder i Sverige. Av det motsvarande västnordiska *Piöðbiorg* finnes ett enda belägg, från Island på 1200-talet.

Enligt Brate är Stensta-stenen ristad av Åsmund Kåreson. Detta förefaller dock synnerligen ovissst.

323. Sälna, Skånela sn. Nu vid Skånelaholm.

Pl. 12, 13.

Litteratur: B 41, L 485, D 2: 124. J. Bureus, F a 6 s. 55 (Bureus), F a 5 n:r 347, F a 1 s. 78, F a 10:2 n:r 20; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, F l 5:1 n:r 51, Monumenta 3, bl. 118; O. Rudbeck, Atlantica 3 (1698), s. 51 (avbildn.); O. Celsius, SR 1, s. 392 f., 2, s. 483, Acta Literaria Suecica 3 (1730), s. 83, 86; Bautil (1750), s. 3; N. R. Broeman, Sagan om Ingvar Widtfarne (1762), s. 230 f.; J. G. Liljegren, Runlära (1832), s. 82; F. Magnusen, Kortfattat Udsigt over Runelitteraturens nærværende Standpunkt (i: Kgl. Danske Vidensk. Selskabs Afhandl. 6, 1841), s. 6; C. G. Rafn, Nordiske Runemindesmærker (1856), s. 81; R. Dybeck, Svenska runurkunder 2 (1857), s. 33, 45; UFT h. 6 (1877), s. 25; C. Rosenberg, Nordboernes Aandsliv 1 (1878), s. 133 f.; Corpus Poeticum Boreale, ed. by G. Vigfusson, 1 (1883), s. 370, 571; E. Brate och S. Bugge, Runverser (ATS 10:1), s. 102; A. Noreen, Altschwedische Grammatik (1904), s. 498; E. Brate, Sverges runinskrifter (1922), s. 56, Svenska runristare (1925), s. 23, Anteckningar (ATA); O. von Friesen, Upplands runstenar (1913), s. 13, 15, 33; K. G. Ljunggren, Studier över förhållandet mellan verbalpartikel och verb i fornsvenskan (1932), s. 232; T. Johannisson, Verbal och postverbal partikelkomposition (1939), s. 218.

Äldre avbildningar: Bureus, teckning (F a 10:2), kopparstick (F f 6 n:r 144); Peringskiöld, teckning (F l 5:1), träsnitt (i F l 5:1, Monumenta 3 och B 41); Rudbeck a. a.; Dybeck a. a.; Brate foto 1907 (ATA).

Sälna-stenen var känd redan av Bureus. Den säges stå »Vidh Sälna i Skånila sokn» (F a 10:2), »vidh Sälna i Skånila» (F a 6), »Sälna» (F a 5). I *Ransakningarna* finnes följande uppgift: »Wijdh Sälna Steenbroon en Runasteen medh Bookstäfwer, men ingen weet dess betydning.» Peringskiöld: »Wijd Sälna broo i Skånilla sochn.»¹ Celsius, som undersökt inskriften den 4 juni 1727: »Sälna i Skånila».

År 1820 flyttades stenen till Skånelaholms herrgård, där den restes på en kulle i parken, ÖNÖ om slottet. Dybeck har (1857) därom följande berättelse: »I hela häradet talas ännu om Sälna-stenens sprängning samt forsling (förmedelst fem par oxar) från Sälna bro till Skånilaholm, en half mil derifrån. Det skedde år 1820. Framkomne i närheten af kyrkan, som skulle förbi-gås, tvärstannade oxarne. Man slog och hojtade, 'men de ville intet'. Det var vid grinden till Skånilaholms gårde. Någre 'hittade då på', att medelst borrhning, hvaraf tydliga märken än synas, spränga tu stora stycken från stenens sidor, hvilka stycken nu stå såsom stolpar vid

¹ B 41 »Sälna bro». Broeman har felaktigt »Sälna bro» och L 485 »Solna bro».

samma grind, och 'det var ändå med knapp nöd', som det återstående väldiga midtstycket kunde forslas öfver gärdet till en skogig höjd i gårdens granskap, der det vältrades å marken och kort derefter försågs å den oristade sidan med en inskrift, i sanning betydelselösare än den hemska, som djupt inskrefs med stenborryarne.» Dybeck citerar inskriften på Runby-hällen (U 114) och fortsätter: »Vi föröda. *Våra* verk — skrytets — falla af sig själfva. — Antiquitetsakademien lär icke under något förebärande kunna undandraga sig att anbefalla Sälna-stenens återflyttning till och resning på sin gamla plats, om hvars forna beskaffenhet inskriften (i rent forn-yrdalag) ordar; och hon kan icke underlåta att för det lika grofva som råa tilltaget låta fälla vederbörande till några hundra Riksdalers böter, nödige till minnesvårdens värdiga hägnande och skydd mot vidare åverkan.»

Stenens baksida har följande inskrift:

ÅT

HEDVIG MARGARETA HAMILTON

JOHN JENNINGS

ÄLSKADE BORTGÅNGNA MAK

AF

HANS NUVARANDE LYCKELIGA

SOPHIE ELEONORE ROSENHANE

STENEN RESTES

1820

EFTER 18 ÅRS ÄGTENSKAP

Dybecks uppgift, att stenen år 1820 blivit förd till Skånelaholm, är uppenbart riktig. Utefter v. smalsidan finnas invid den runristade ytan fem spår av borrhål. Tydligen ha, i samband med stenens flyttning, stycken på v. sidan frånsprängts, sannolikt för att ge stenen en mera regelbunden form. Beklagligtvis har därigenom också en avsevärd del av inskriften skadats eller helt förstörts (r. 28—38). Även toppen blev avslagen. Enligt Dybeck (1868) skola tre stycken av stenens övre ända ha blivit frånsprängda. Av dessa hade ett »under sommaren» (1867) blivit återfunnet »i jorden invid den grop (vid vägen vester om och några famnar från Sälna bro), som förr upptogs af den väldige runstenens fot». Stycket har sedermera blivit fört till Skånelaholms park; det fanns där i varje fall 1936 men omtalas icke av Brate 1907. År 1940 lagades stenen. Det visade sig, att toppstycket ej alldeles passade ihop med stenens översta del. Ett mellanstycke saknades, o. 0,25 m. i höjd. Det utfördes i cement, varefter toppstycket fastsattes. Med stöd av Peringskiölds teckning kan fastställas, att toppstycket även upptill är ofullständigt; den översta delen med korset saknas.

I *Runurkunder* (1833) uppger Liljegren stenens plats som »Solna bro» (fel för Sälna bro). Det är anmärkningsvärt, att riksantikvarien ännu mer än 10 år efter stenens förflyttning icke har känt till något därom och om den skadegörelse som utövats på ett av landets ståtligaste runminnesmärken.

Runstenens ursprungliga plats har alltså varit vid »Sälna bro» vid vägen Skånela—Vallentuna, o. 700 m. Ö om vägskälet vid Hargs kvarn och inemot 1 km. V om Sälna by. Tyvärr saknas närmare uppgifter från tiden före runstenens flyttning. Pålitlig torde dock Dybecks uppgift vara, att ännu 1867 gropen fanns kvar efter stenen och att han där återfunnit ett stycke, »vid vägen vester om och några famnar från Sälna bro».

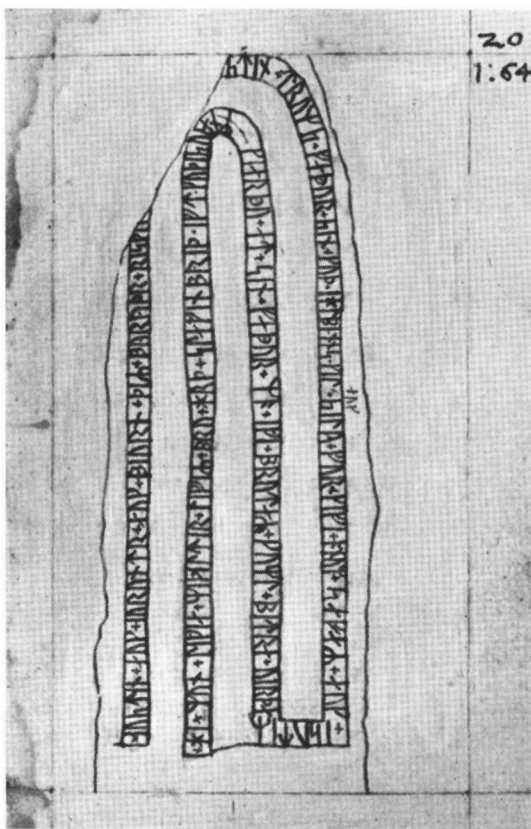

Fig. 33. U 323. Sälma, Skånela sn.
Efter teckning av Bureus.

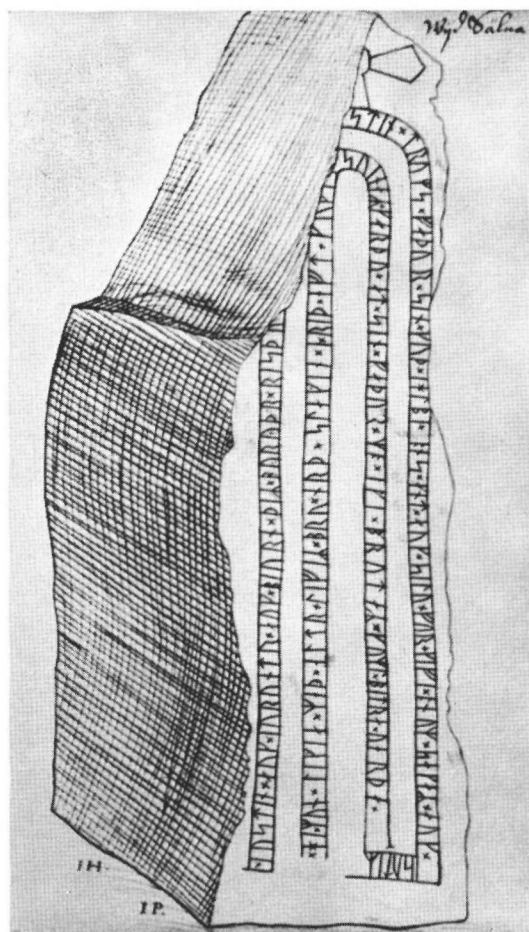

Fig. 34. U 323. Sälma, Skånela sn.
Efter teckning av Peringskiöld.

Runstenen utgöres av ett fyrsidigt stenblock med parallella, nästan lika stora sidor, av över 3 meters höjd.

Gräröd gnejsgranit. Nuvarande höjd över markytan 3,14 m., bredd (1,20 m. från marken) 0,69 m. Stenens tjocklek: på h. sidan 0,57 m., på v. sidan 0,60 m. Toppstycket (som fastsattes år 1940) 0,56 × 0,42 m. Ytan är skrovlig, speciellt på h. sidan. Ristningen är på det hela taget väl bevarad, ehuru ojämn. Delvis är den ganska djupt huggen, men delvis grunt.

Redan på de äldsta avbildningarna, Bureus' och Peringskiölds, är runstenen defekt. Ett större stycke har blivit avslaget upptill på v. sidan. Skadan börjar upptill mitt på stenen och går snett nedåt v., ungefär till en tredjedel av stenens höjd uppifrån. En del av den yttre runslingan saknas, med 16 à 17 runor.

Nedtill mellan andra och tredje och mellan tredje och fjärde slingorna finnes en del klotter inhugget i senare tid. T. h. synes tydligt EM, därunder ROS, därunder EEC, därunder möjligen ANO 1616.

Inskriften är anbragt i en sammanhängande runslinga, som börjar nedtill i v. hörnet och går i tvenne bågformiga varv över stenytan. Någon ornamentik finnes icke, med undantag för ett enkelt kors upptill. Sälma-stenen tillhör den s. k. oornerade gruppen av uppländska runristningar.

Inskrift (med det inom [] supplerat efter Bureus och Peringskiöld):

× iystin × auk × iuruntr × auk × biurn × þir[× byryþr × risþu] . . . stin × trums × f[ap]ur × sin × kup × ihlbi ×
 5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60
 ons × ont × auk × selu + fur + kifi × onum × sakar × auk × sutir ×
 65 70 75 80 85 90 95 100
 × hi × mun × ligia × meþ + altr + lifir × bru × hrp × slagin × briþ × e[ft × k]up - - suenar k[arþu ×] at × sin ×
 105 110 115 120 125 130 135 140 145 150 155 160
 fap]ur × mo × igi × brutar × kuml × betra × uerþa +
 165 170 175 180 185 190

Öystein(?) ok Jorundr ok Biorn þeir bróðr ræisþu . . . - stæin drums(?), faður sinn. Guð hialpi hans and ok selu, forgefi hanum sakar ok syndir.

*Æi mun liggja, með aldr lifir,
 bro harðslagin, bræið æft goð[an].
 Svæinar gærðu at sinn faður.
 Ma æigi brautarkuml betra verða.*

»Östen och Jorund och Björn, de bröderna reste [denna sten efter . . .] -sten drums, sin fader. Gud hjälpe hans ande och själ, tillgive honom brott och synder.

Alltid skall ligga, medan mänskor finnas,
 bron hårdslagen, bred, efter den gode.
 Svenner gjorde den efter sin fader.
 Ej kan en bättre vägvård bliva.»

Till läsningen: Det är i flera fall svårt att avgöra, huruvida en runa är stungen eller icke. Ristaren använder små, tämligen grunda punkter, som äro svåra att skilja från naturliga fördjupningar, som förekomma i stenytan. 2 y är säkert stunget; punkten är huggen, icke en naturlig grop. Icke stungna äro däremot 97, 175 u. 108, 132, 171 g äro säkert stungna. Icke stungna äro däremot 56, 80, 153 k. I 80 k finnes visserligen en fördjupning upptill men den är antagligen ej huggen. Vanskeligast är avgörandet i fråga om några i-runor. Mitt på staven i r. 74 finns en kort vinkelrät fördjupning, grundare än ristningen i övrigt; det är ovisst, om den är huggen. R. 112 har mitt på staven en fördjupning med någon utbredning; ovisst, om den är huggen. R. 139 har mitt på staven ett kort tvärstreck med riktning snett nedåt; runan är med sannolikhet stungen. R. 149 har något ovanför mitten en fördjupning tvärs över staven, möjligen huggen. R. 184 är säkert stungen med ett kort snett streck. Mera ovisst är r. 189: mitt på staven finns en grund fördjupning, möjligen huggen. Jag är böjd att tro, att alla dessa i-runor verkligen äro stungna, men måste framhålla min tveksamhet särskilt i fråga om r. 74, 112, 149 och 189. Icke stungna äro 5, 26, 41, 54, 81, 136, 161, 170 i. Även i ett par andra runor förekomma punkter, som förefalla vara huggna: i 136 r och 165 þ. Enligt Bureus ha sådana funnits även i 50 och 156 þ. Det finns ingen anledning att tro, att de skulle ha blivit inhuggna i senare tid, exempelvis samtidigt med de ovan omtalade namninitialerna från »anno 1616». Bureus' besök vid Sälna-stenen har säkerligen ägt rum före detta år, och han skulle otvivelaktigt ha märkt, om några prickar nyligen blivit inhuggna i runinskriften. Punkterna i r- och þ-runorna kunna givetvis endast ha till uppgift att utgöra prydnader. — 3 s har mellanstapeln förlängd över utgångspunkterna för övre och nedre stapeln, sålunda formen ʃ. Vid 20 b börjar skadan på v. kanten, som drabbar först ramlinjen, sedan allt större del av runorna. Av 25—27 þir finnes endast nedre delen i behåll; sk är borta. Av 28 b finnes nedersta delen. Därefter spår av sammanlagt sex stavar; deras inbördes avstånd och ställning talar för att läsningen uru varit riktig. Därefter fortsätter ramlinjen ytterligare 3 cm. och försvinner.

39 **s** står alldeles i kanten av skadan. Intet spår av sk där framför. På v. sidan av 41 **i**, tämligen högt, en fördjupning, ej huggen. Alla runorna i 43—47 **trums** äro fullt säkra. Av 48 **f** finns något över hälften av hst och nedre delen av undre bst i behåll. 73, 88, 96 **s** ha formen **h**. Övre bst i 84 **o** är ovanligt kort, tydligen på grund av bst i följande **n**. I 89 **a** finnas endast svaga spår av bst på h. sidan av hst. Under sk efter 92 **r** finnes en liten oval, inhuggen i senare tid. Efter 95 **k** × fortsätter den inre ramlinjen ned till den horisontella undre ramlinjen. Sk efter 100 **r** är svagt och något otydligt. — 101 **h** är fullt säkert. 114 **a** har bst endast t. v. 126 **h** är fullt säkert. Av 140 **f** finnes nedre delen av hst jämte nedersta delen av undre bst. Övre delen av 143 **u** är borta. Av 144 **p** finnes nedre hälften i behåll, av följande två runor endast nedersta delen av hst. Efter 152 **r** finns en fördjupning i stenen, som sannolikt är naturlig, men intet sk. Av 154 **a** finnes v. bst i behåll, tydlig. Framför 163 **f** en fåra, som troligen ej är huggen. 167 **r**: hst är möjligen antydd, men icke upphuggen till samma djup som bst. Sannolikt ett förbiseende av ristaren.

Bureus F a 10: 2: 2 **u**; 3 **s** har formen **h** (likaså 39, 47, 53, 73, 147 **s**); 28—55 **byryor** (rättat, t **byrypr**) + **rispu** ... **stin** × **trums** × **fapur** + **sin**, 60 **h**, 64—66 **nns**, 67—69 **kil**, 74 **i**, 96—100 **isutir**, 108 **g** 114—117 **iltir**, 122 **r**, 132 **g**, 139 **i**, 142—152 **kupisuianr**, 153—157 **kiarpu**, 171 **g**, 184 **i**, 189 **i**. F a 6 har följande avvikelser: 2 **y**, 28—33 **byryor**, 67—69 **kal**, 122 **r**, 142—152 **kupisuinar**. F a 5: 2 **y**, 28—33 **byrypr**; 53—55 **sin** saknas; 60 **a**, 67 **a**, 189 **a**. — Peringskiöld: 2 **u**, 28—38 **byrypr** × **rispu**, 67 **a**, 74 **i**, 108 **g**, 112 **e**, 126 **n**, 132 **g**, 135—138 **i** + **rip**, 139—146 **eft** + **kup** - -, 149 **i**, 153—157 **karpu**, 171 **g**, 184 **e**, 189 **e**. — Celsius: 2 **u**, 28—38 **byrypr** × **rispu** ×; »här är ett gott stycke afslagit»; 67 **a**, 74 **i**, 108 **g**, 112 **e**, 132 **g**, 135—138 **brip**, 139 **e**, 142—146 **kupn** -, 149 **i**, 171 **g**, 184 **e**, 189 **e**. — Dybeck: 2 **y**, 67 **a**, 74 **i**, 108 **g**, 112 **e**, 126 **h**, 132 **g**, 135—138 **brip**, 139 **e**, 149 **i**, 153—154 **ka**, 171 **g**, 184 **e**, 189 **e**. — Brate: 2 **u**, 67 **o**, 74 **a** (»det synes mig, att det står **salu** med **h** **a**, icke **silu**»), 108 **g**, 112 **i**, 126 **h**, 132 **g**, 139 **a** (»det torde stå **a**[ft], icke **eft**, fast känne-strecket till **a** är kort och vågrätt»), 171 **g**, 184 **i**, 189 **i** (»det synes mig skola läsas **bitra** och avgjort **uirpa**»).

o-runan är tecken för nasalerat **a** i 64—66 **ons**, 67—69 **ont**, 84—87 **onum**, 168—169 **mo**. **o**-ljudet tecknas med **u**-runan: 123—125 **bru**, brytningsdifftongen **io** med **iu**: 10—16 **iuruntr**, 20—24 **biurn**. **u**-runan är tecken för **y**-ljud i 96—100 **sutir**. Inskottsvokal förekommer i 28—33 **byrypr**. — Diftonger enkeltecknas vanligen: 3—6 **stin**, 25—27 **pir**, 34—38 **rispu**, 39—42 **stin**, 135—138 **brip**, 147—152 **suenar**, 170—172 **igi**, 173—178 **brutan**. Däremot **auk** (flera ggr), 101—102 **hi** **æi**, troligen även 1—2 **iy** **Øy**.

Uddljudande **h** saknas i 64—66 **ons**, 84—87 **onum**. **h**-runan är tecken för **a** i 126—128 **hrp**, 101—102 **hi**, 59—63 **ihlbi**. Jfr liknande fall i U 200. Ett ålderdomligt drag är **p** i 34—38 **rispu**.

Det skadade stället i inskriften 142—146 **kup** - - återgives av Bureus **kupi**, av Liljegren **kupir**. Finn Magnusen supplerar 139—146 **eft** × **ku**[**ma**] **æft guma**. Dybeck anmärker: »Man har antagit att det nu ofullständiga ordet i versen varit **kupir** eller **kuma** (heldre det sednare!); men stafvarnes antal omöjliggör så det ena som det andra.» S. Bugge har utan tvivel funnit den riktiga utfyllnaden: **eft kup[an]** **æft godan**.

Sälna-stenen har i sitt ursprungliga skick varit ett av Upplands ståtligaste runminnesmärken. Även sådan den nu är, svårt skadad upptill och kluven längs ena sidan, därtill rest på en mycket olämplig plats, gör den ett imponerande intryck. Inskriften är en av de längsta, med nära 200 runor. Hillersjö-hällens inskrift (U 29) är visserligen längre, men Sälna-stenens är förhållandevis ordrikare. Bland egentliga minnesinskrifter är den otvivelaktigt en av de mest monumentala.

Ristningen är utomordentligt väl komponerad. Inskriften består av två ungefär lika delar, som fylla var sin runslinga. I den yttre runslingan står den egentliga minnesinskriften jämte

en bön för den dödes själ. Den inre runslingan upptages av en hel strof i fornyrdslag; den handlar icke om den dödes liv och bedrifter, utan om bron och minnesvården, som sönerna låtit utföra. Stenens väldiga mått, den omsorgsfullhet och beräkning, varmed ristningen blivit utförd, och inskriftens litterära hållning — allt tyder på förnämliga personer.

Namnet på den man, över vilken Sälna-stenen är rest, är tyvärr icke bevarat. Det har delvis stått på den kant av stenen, som var avslagen redan på Bureus' teckning från början av 1600-talet. Inskriften kan här kompletteras **rispu**[**×stin×pina×iftir×- - -**]**stin**. Den döde har haft ett sammansatt namn på **-stin** *-steinn* med en förled av sannolikt 3 à 4 runor. (S. Bugge antager **purstin** Torsten, Brate Östen). Det följande ordet 43—47 **trums** är ett tillägg till namnet. A. Noreen uppfattar det som genitiv av ett personnamn: »(nach -)sten Drumbs sohne, ihrem vater». Jfr isl. *drumbr* såsom tillnamn (Lind), egentligen ett appellativum *drumbr*, m. 'kloss, klump' (*trédrumbr*, fsv. *nokkadrumber* VgL II), nisl. *drumbur*, m. 'vranten og gnaven Person' (Blöndal), no. *drumb* 'en klodset figur' (Ross). I Rígsþula förekommer *Drumbr* som namn på en av Träls söner. Någon säker parallell till uttrycket *-stein Drumbs* »-sten Drumbs son» är emellertid knappast känd. Noreen hänvisar till Ingelstad-stenen i Östergötland (Ög 43), där han läser **d : skutu**, vilket han tolkar *Dagr Skutu* »Dag, Skutas son». Men såväl läsning som tolkning äro ytterst osäkra. — Också Brate antager, att fadern till den döde Östen (han supplerar så inskriftens bevarade **-stin**) haft öknamnet *drumbr*, hans son har därför kallats Drumbs-Östen (jfr *Palna-Tóki* m. fl.), »vilken förstavelse här ställts efter, då namnet styrdes av prep. och självt behövde framhållas, men jag känner intet annat ex. på ett dylikt förhållande». — S. Bugge återigen förmodar, att **trums** är ett tillnamn till det föregående namnet **-stin** och sålunda liksom detta (och den följande appositionen **fapur×sin**) står i ack. Men han medger, att han annars icke känner till något sådant tillnamn **trums**. Man skulle emellertid kunna erinra om det nisl. uttrycket *vera drums um e-ð* 'vara ovillig till något', nno. *drumsa* 'vara trög, lat', gotl. *drumsa* 'lättjas', vartill subst. *drums* 'lathund'; kanske hör hit även nno. *drunsa* 'trampa tungt' med subst. *druns* 'tung kropp'. Det är väl icke omöjligt, att redan under vikingatiden har funnits ett sådant smådeord och öknamn *drums* 'klumpig, trög person', även om det icke annorstädes är belagt än här i Sälna-stenens inskrift.¹

Inskriftens första namn kan uppfattas på olika sätt, beroende på huruvida man läser det **iustin** eller **iystin**. Brate och Noreen (liksom Celsius och *UFT*) tolka det som *Iosteinn* Josten, ett namn som återfinnes även på Kimsta-stenen i samma socken (U 319). Brate håller det för tänkbart, att de båda uppländska runstenarnas Josten är den vikingahövding Justin, som i den angelsaxiska krönikan omtalas såsom en av dem, som år 991 uppburo danagäld i England. Den stungna y-runan torde dock snarast tala för att det är namnet *Øysteinn* som avses. Detta tecknas dock oftast **aust(a)in** eller **ayst(a)in**.

Om namnet *Iorundr* se Sö 261.

Inskriften innehåller, i böneformeln, två dubbeluttryck: *and ok selu* och *sakar ok syndir*. 73—76 **selu** återger säkerligen ett uttal *sēlu*, dat. av *sēla* eller *sēl*, f. 'själ', ett missionspredikans

¹ De äldre granskarna av inskriften bortsågo i allmänhet från att ett stycke av inskriften var förstört efter 34—38 **rispu**. De uppfattade 39—42 **stin** som appellativ och objekt till **rispu**. Härtill **trums×fapur×sin** såsom bestämning i genitiv. Så Bureus. *Bautil*: »Justin ok Jurunder ok Björn the bröder reste sten åt Trums, fader sin.» Broeman: »Östen och Jorund och Björn, de Bröder upreste Trums sin faders Sten.» *UFT*: »Josten och Jorund och Björn, desse (bröder reste denne) sten, tillhörande deras (fader) Trum.» Ännu Brate (*Runverser* s. 104) tänker sig 39—42 **stin** som ordet 'sten'. Man väntade då, att **fapur×sin** (liksom **trums**) skulle vara genitiv. Antingen är konstruktionen anakolutisk — **fapur×sin** i ack. efter den vanliga formeln »de reste stenen efter ... fader sin» — eller också är **sin** reflexivpronomen, här använt i stället för possessiv. Redan Celsius hade emellertid klart insett, att det måste ha stått flera runor mellan **rispu** och **stin** och att det senare därför måste vara del av ett namn: »... erexerunt ... Stin Trums parenti suo». Likaså Liljégren: »... reste (sten efter Thor)sten Trums, fader sin». Men detta blev förbisett, till dess Bugge ånyo framhävde det.

ord, lånat från mlt. *sēle*. Andra kristna lånord äro (konj.) *forgefi* 'tillgive, förlåte', fsv. *forgiva*, isl. *fyrirgefa*, efter feng. *forgiefan*, mlt. *vorgeven* med samma betydelse, och (pl.) *syndin*. Båda dessa ord förekomma i Paternoster.

101—102 **hi** har tidigare allmänt uppfattats som *her* 'här', med bortfall av slutljudande *r*. F. Magnusen och S. Bugge ha förklarat det som *æi* 'alltid'. Brate finner detta osannolikt, eftersom uttrycket »här skall stånda» o. dyl. så ofta förekommer. Ännu i *Sverges runinskrifter* (1922) översätter han: »Här skall ligga» etc. Bugge påpekar med rätta, att allitterationen i första versparet blir bättre, om det första ordet, starkt betonat, bildar uddrim med *aldr*. Versparet har dubbelt allitterationssystem, i det även *liggia* och *lifir* rimma. Om uttrycket *með aldr lifir* se ovan U 114 (s. 170). *Með aldr lifir* har tydligen samma innebörd som *meðan menn lifa* 'så länge människor finnas, medan världen består'. Jfr isl. *of (um) aldr* 'så länge världen består, i evighet'.

Med *bro* åsyftas givetvis en vägfyllnad över den låglänta sankmark, varöver landsvägen ännu går fram på ömse sidor om Sälna bro. Den berömmes i inskriften såsom hårdslagen och bred. Om bron handlar säkerligen också den senare halvstrofen: sönerna ha gjort den efter sin fader, en bättre vägvård (*brautar-kuml*) kan icke bli till. **brutar** × **kuml** åsyftar sannolikt själva vägen. v. Friesen tolkar det som »minnesvård bestående af en anlagd väg».

Strofen är välbyggd och uttrycksfull. Den är utan tvivel formad för just denna minnesvård. Bugge har fäst sig vid den stavelserika sänkningen i sista versparets första rad:

ma æigi brautar-kuml bættra verða.

Han förmodar, att versparet är en efterbildning av en äldre inskrift, som i stället för *ma æigi* har haft *ma-at* 'kan icke'. Det finns knappast skäl för ett sådant antagande. Mera anmärkningsvärt är det näst sista versparet

Svæinar gærðu at sinn faður,

där possessivet *sinn* är allitterationsbärande och följaktligen tryckstarkt. Det sammanhänger med den fornsvenska ordföljden. När possessivet var trycksvagt, hade det normalt sin plats efter substantivet, såsom i inskriftens förra del 48—55 **faþur** × **sin**. I ställningen framför substantivet blev det i regeln framhåvt och fick starkare tryck. För sönerna brukas ordet *svæinar*, egentligen 'unga män', tydligen av metrisk skäl. Ordet *synir* var kortstavigt och passade därför ej in i rytmen. Jfr U 225 ... **ir** · **suinar** · **at** · **sin** · **faþur**.

v. Friesens metrisk översättning av inskriftens senare del må till sist anföras:

»Städse skall minna,
då människor finnas,
bred och stadig
bro om den gode.
Söner den byggde
åt sin fader.
Ej kan bättre
brevård givas.»

Bureus har icke förstått inskriftens senare del. Det framgår av den egendomliga översättning som han ger: »Hic quoque iacet . . . qui occisus est. Rogate pro illis, Amici Dei. Filii quidem erexerunt parenti. Sed non fratrum sepulcra sine dolore visitamus.» Peringskiölds felaktiga läsning av 135—138 **i** × **riþ** har länge verkat hindrksam. Göransson (*Bautil*): »Han mån ligga medan världen står, slagen i Rid. Gode Svernar gjorde åt sin fader. Må icke bröder

kumel bättre varda.» Brocman: »Här må Bron, som i Rydet blef slagen efter, ligga medan Tid och Ålder warar: och må icke bättre Wägsten göras.» Celsius har visserligen läst riktigt 135—138 **brīþ**, men han har dock icke uppfattat inskriftens innehåll. Han översätter: »Hic jacet ad pontem Alterliverensem [meþ+altr+lifir×bru] violenta morte peremtus [hrþ×slagin] ... viri juvenes egregii fecerunt (monumentum) parenti suo. Non exciditur cippus [brutar×kuml] majoris pretii.» Liljegren torde ha varit den förste som uppfattat inskriften som vers: »Här månd' Ligga, så länge folk Lefwer, bron som wardt uppförd efter (honom) i rödjan (uppröjda marken). Goda svenner Gjorde (den) åt sin fader, intet Brokummel Bättre månd' wara.». F. Magnusen: »Stedse skal ligge til fjernest Alder fastlagt Bro til Mandens Erindring.» C. G. Rafn: »Her skal ligge, medens Folket lever, Broen fast slaaet for Eftertiden [i×riþ×eft]; efter Faderen gjorde den gode Dreng, vil ingen Veihi vorde bedre.» Rosenberg: »Her til Dommens Dag skal ligge Bro fast slagen bred over (Myr?); Ungersvende gjorde den efter sin Fader; bygt vorder aldrig bedre Vej-Kummel.» Vigfusson: »Here skall lie while the age lives this strong-built bridge in time to come (*i ríð eptir*). Good lads made it after their father, no better road-mark can there be.» Senare har Vigfusson av Bugge fått den rätta läsningen och tolkningen: »For ever, while ages endure, shall this broad, strong-built bridge (road) last, which the lads made after their father dear.»

324. Tjusta, Skånela sn.

Pl. 10, 11.

Litteratur: B 45, L 486, D 2: 136. Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta 3, bl. 119; O. Celsius, SR 2, s. 58, 246, 738; UFT h. 6 (1877), s. 26; E. Brate, Anteckningar (ATA); Stockholms Dagblad 28/s 1928.

Äldre avbildningar: Peringskiöld o. Hadorph, träsnitt (i Monumenta 3 och B 45); Dybeck a. a.; Brate foto 1909 (ATA).

Runstenen står 9 m. Ö om landsvägen Kimsta—Markim, 20 m. SSÖ om Kimsta bro och o. 200 m. V om avtagsvägen till Tjusta. Ristningen vetter åt N.

»Vthi Tiustads giärðh», heter det i *Ransakningarna*, »finnes en lång Runasteen om kull, som skall opresas, denne berättas vara rundt om skrefwen opå, men hvadh dett ähr weet ingen.» Peringskiöld: »Tiustad». Celsius: »uti Tiusta gårdet vid grinden». Dybeck: »Stenen ligger i Tjustads gårde på östra sidan om Kimstads bro ... Två bautastentar ligga öster om runstenen.»

Mycket kvartsrik granit, ljusgrå i ytan, ljusröd i alla brott. Höjd 2,17 m., bredd (över drakhuvudet) 0,97 m. Stenen är svårt skadad och var det redan på 1600-talet, av Peringskiölds teckning att döma. Nedre delen saknas. Den v. kanten har svåra skador, varigenom en del av inskriften har gått förlorad. Genom Dybecks försorg blevo fem mindre stycken uppgrävda i närheten; de äro infogade på hans avbildning, som därför är fullständigaste. Endast ett av dessa stycken finnes numera i behåll. På v. sidan och upptill ha kvartskristaller fallit bort, varigenom ristningen här har blivit förstörd. Ristningslinjerna äro smala och fina. Där ytan är oskadad, är ristningen väl bevarad.

Inskrift (med det inom [] supplerat efter Dybeck):

[uk] ulfr × ri[s - i × st - -] × pina - - - - R × ... rf × brupur × sin × huk × gyriR × iftiR × sun sin × kuþan ×
 5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55
 an × uarþ × tr ...
 60 65

...-ulfr raesti st[æin] þenna [æfti]R ..., broður sinn, ok Gyriðr æftir sun sinn goðan. Hann varð dr[epinn] ...

»...-ulv reste denna sten efter ..., sin broder, och Gyrid efter sin gode son. Han blev dräpt ...»

7—42683. *Upplands runinskrifter*.